

סיינטולוגיה

הצלב של הסיינטולוגיה

סיינטולוגיה (או **הֶכְנֶסָה הַסֵּינְטוֹלוֹגִית**; באנגלית: **Scientology**) היא תורה דתית עיונית ומעשית אשר פותחה על ידי סופר המדע-הבדיוני, ל. רון האברד. "כנסיית הסיינטולוגיה" (Church of Scientology) (המוגדרת בישראל ובמקומות רבים כ**כת** ואף ככת הגדולה בעולם^{[1][2]}) היא רשת בינלאומית של ארגונים שהקים האברד בשנות ה-50 כדי להפיץ את התורה, שהגדיר כ**דת**. סביב כנסיית הסיינטולוגיה יש מחלוקות ופולמוסים רבים בכל רחבי העולם.

הסיינטולוגיה מציעה שיטות טיפול שונות, המכוונות לשפר את היכולות של האדם כישות רוחנית. בכך, לפי טענתה, היא מעלה גם את יכולתו לטפל בגופו בהתמודדות עם **מחלות פסיכוסומטיות** ולהגיע לרמה תודעתית גבוהה יותר. לטענות אלו יש גיבוי מחקרי של רון האברד בעצמו. תחקירים ופרסומים בכלי תקשורת^[3] ובירורים שנערכו על ידי ועדות חקירה במדינות שונות, ובהן **צרפת**,^[4] הגדירו את כנסיית הסיינטולוגיה כ**כת**. ועדות החקירה והתחקירים אף הצביעו על שימוש הכנסייה בשיטות של מניפולציה פסיכולוגית. בגרמניה הכנסייה הוכרזה כ"ארגון טוטליטרי" ומתנהלת נגדה מערכה ציבורית ענפה. הסיינטולוגיה הוכרה באופן רשמי כמוסד דתי או

כמוסד ללא כוונת רווח על ידי ממשלות ובתי משפט במדינות רבות ובהן **ארצות הברית**, **גרמניה**, **רוסיה**, **איטליה**, **ספרד**, **פורטוגל**, **הונגריה**, **שוודיה**, **הודו**, **דרום אפריקה**, **אוסטרליה**^[5] ו**בריטניה**.^[6] בישראל, כנסיית הסיינטולוגיה הייתה אחת הקבוצות שוועדת תעסה-גלזר בנושא "כתות (קבוצות חדשות) בישראל", סקרה בדו"ח שלה, אם כי הדו"ח לא יצר הגדרות משפטיות ולא קיבל תוקף אקדמי.^[7]

תוכן עניינים

מקור השם

היסטוריה

דיאנטיקה

הקמת כנסיית הסיינטולוגיה

מצב הסיינטולוגיה כיום

הסיינטולוגים העצמאיים

מושגים נוספים

שמונה הדינמיקות של החיים

אי־מיטר

תטן

ההיסטוריה הקוסמית לפי הסיינטולוגיה

הטכנולוגיה המנהלית של האברד

טכנולוגיית הלמידה של האברד

הדרך אל האושר

מספר המאמינים

הסמלים של ארגוני הסיינטולוגיה

סמל הסיינטולוגיה

הסמל של דיאנטיקה

הצלב של הסיינטולוגיה

ביקורת נגד הסיינטולוגיה
ביקורת בתרבות הפופולרית

סיינטולוגיה בישראל

ארגונים מוסוים של הסיינטולוגיה בארץ

ראו גם

לקריאה נוספת

מחקר מדעי

ספרי סיינטולוגיה עיקריים

ספרים ביקורתיים כלפי הסיינטולוגיה

ספרים שתומכים בתורת הסיינטולוגיה, אך מתנגדים לארגון הרשמי (Free Zone)

קישורים חיצוניים

אתרי כנסיית הסיינטולוגיה

אתרים ביקורתיים

אתרים אשר שייכים לארגון העצמאי (Independent Scientology)

סיינטולוגיה בחדשות בישראל

סיינטולוגיה בתרבות

הערות שוליים

מקור השם

ל. רון האברד, 1950

מקור הנוסח העברי של המילה "סיינטולוגיה" הוא במקור האנגלי – *Scientology*. המילה היא שילוב של המילה הלטינית *scio*, "ידע" (לפי הניסוח בפרסומים הרשמיים של הכנסייה – "לדעת במלוא מובן המילה"), והמילה היוונית *λογία* (λογία) שפירושה "תורה".

המילה "סיינטולוגיה" שימשה בכמה הקשרים לפני שהאברד אימץ אותה בתור השם לתורתו. ההוגה האנרכיסטי האמריקאי סטיבן פרל אנדרוס (Stephen Pearl Andrews) הזכיר אותה בספרו "התקציר הראשון של אוניברסולוגיה ואלוואטו" בשנת 1871^[8] כשם של "מדע חדש... אשר חוקר את המחלקה השנייה של הקיום...". לפי ספרו של הסיינטולוג לשעבר ג'ון אטאק "פיסת שמיים כחולים" (A Piece of Blue Sky), הפילולוג אלן אפוארד (Alan Upward) השתמש בשנת 1907 במילה "סיינטולוגיה"

כמילה נרדפת לפסבדו-מדע.^[9] היא שימשה פעם נוספת, בהקשר חיובי, בספרו של אנסטסיוס נורדנהולץ (Anastsius Nordenholz), מדען גרמני וחסיד של תורת שיפור הגזע^[9] "סיינטולוגיה – המדע של איכות וכושר המחשבה" (Scientologie – Wissenschaft von der Beschaffenheit und Tauglichkeit des Denkens) שיצא לאור בשנת 1934. קבוצת סיינטולוגים שפרשה מהארגון המרכזי מנהלת מאבק משפטי על הזכות להשתמש בשם סיינטולוגיה בכתיב הגרמני *Scientologie*.^[10]

דיאנטיקה

ב־9 במאי בשנת 1950 פרסם האברד את ספרו הראשון בנושא השכל והנפש: "דיאנטיקה – המדע המודרני של בריאות הנפש" (Dianetics: The Modern Science of Mental Health); יום פרסום הספר הפך מאוחר יותר לאחד החגים של הסיינטולוגיה. מקור השם "דיאנטיקה" במילים היווניות "dia" "דרך" ו-"nous" "נפש".

עקרון היסוד בספר הוא שהאדם הוא ישות רוחנית שטבעה טוב ושהדחף לשרוד מניע את קיומה. עם זאת, השכל של האדם ("מיינד" בפרסומים סיינטולוגיים בעברית) מפריע לו לשרוד ולפעול נכון, משום שיש בו הצטברויות של "אנגרמות" – יחידות של זיכרונות לא נעימים. המיינד, לפי האברד, נחלק ל"מיינד אנליטי" (מנתח), האחראי על חשיבה וקבלת החלטות הגיוניות, ו"מיינד ראקטיבי" (תגובתי), הגורם לאדם לבצע מעשים לא הגיוניים בגלל האנגרמות שמצטברות כאשר האדם חווה כאב פיזי בעודו חסר הכרה. האברד טען שאנגרמות נאגרות בשל לחץ פיזי על העובר טרם לידתו, בעקבות מריבות בין הוריו או ניסיונות הפלה מלאכותית. האברד הציע שיטה לריפוי המיינד על ידי ניקוי מהאנגרמות והפיכת האדם ל"קליר" (מאנגלית clear, "נקי") – אישיות שאינה מושפעת לרעה מאנגרמות, חסינה בפני מחלות פסיכוסומטיות ומסוגלת לקבל החלטה נכונה בכל מצב, ללא שיקולים זרים ומוטעים.

האברד הציג את תורתו כחלופה זולה ובטוחה יותר לטיפול פסיכיאטרי, שמחירו היה גבוה ושהיה כרוך לעיתים בשימוש בתרופות שנויות במחלוקת ובנזע חשמלי. האברד הביע התנגדות תקיפה לטיפול פיזי במחלות נפש, וגרס כי הטיפול צריך להתבצע באופן בלעדי באמצעות שיחה ("אודיטינג") בין המטפל (אודיטור, "מאזין", auditor) והמטופל (פרקליר, "קדם-נקי", preclear). תאוריה זו לא עמדה במבחנים מדעיים שנערכו מאוחר יותר בשיתוף עם ארגון הדיאנטיקה.^[11]

ישנה זיקה מסוימת בין הדיאנטיקה של האברד לבין השיטה הפסיכואנליטית של זיגמונד פרויד ובהקדמה ל"דיאנטיקה" האברד ציין שפרויד אכן השפיע עליו. ההבדל העיקרי בין התפישות, לטענתו, היה שבדיאנטיקה עוזר האודיטור למטופל להבין את בעיותיו בעצמו, בעוד שבפסיכואנליזה המטפל מגיע למסקנה מהן הבעיות במקום המטופל.

ספרו של האברד לא קיבל תגובות אוהדות בעולם המדעי ותוג מיד כפסבדו-מדע, למשל על ידי מרטין גרדנר בספרו "Fads and Fallacies in the Name of Science" מ־1952. הוא גם ספג ביקורת חריפה מאת פסיכולוגים ופסיכיאטרים, למשל ח'ולו מיי. עם זאת, הוא זכה להצלחה והיה ברשימת רבי המכר במשך יותר מ־100 שבועות.^[12] אנשים רבים ניסו ליישם על עצמם ועל קרוביהם את השיטות המתוארות בספר. בעקבות זאת הוקמו קבוצות רבות של מטפלים בדיאנטיקה של האברד. האברד עצמו הקים בעיר אליזבת בניו ג'רזי את "המוסד למחקר דיאנטיקה של האברד" (Hubbard Dianetic Research Foundation). הרשויות בארצות הברית חקרו את הארגון באשמת עיסוק ברפואה ללא רישיון והארגון נקלע עקב כך לקשיים.^[דרוש מקור]

הקמת כנסיית הסיינטולוגיה

למרות הקשיים השונים, האברד המשיך להפיץ את תורתו ולפתח את שיטות האודיטינג. הוא הרצה על כך במקומות רבים ופרסם עוד מספר ספרים, בהם "מדע הישרדות" ו"אנליזה עצמית". בהרצאה במרץ 1952 האברד אמר שהוא מפתח תורה חדשה שתהיה הרחבה של דיאנטיקה, בשם "סיינטולוגיה". באותה ההרצאה הוא הגדיר את "סיינטולוגיה" בתור "חקר המדע, או חקר הידע" וש"דיאנטיקה היא רק חלק קטן של התרפיה".^[13] בסוף שנת 1953 הקים האברד ארגון דתי בשם "כנסיית ההנדסה הרוחנית" (Church of spiritual Engineering)^[14] וב־1954 הקים את "כנסיית הסיינטולוגיה" (The Church of Scientology) בלוס אנג'לס, קליפורניה.^[15]

בניין כנסיית הסיינטולוגיה, לוס אנג'לס

ההגדרה של הסיינטולוגיה בתור דת שניה במחלוקת. הארגון עצמו טוען שיש לו כל המאפיינים של דת, ומנהל על כך מאבקים משפטיים רבים. יותר מעשרים מדינות בעולם, בהן ארצות הברית, [16] קנדה [17] ודרום אפריקה, [18] העניקו לסיינטולוגיה סוגים שונים של הכרה בתור ארגון דתי לצורך עריכת טקסי נישואין, פטור ממס, וכיוצא באלה. מדינות אחרות, בהן צרפת [16] ויוון [19] לא מכירות בסיינטולוגיה כדת וארגוני הסיינטולוגיה המקומיים מנהלים על כך מאבקים משפטיים ארוכים.

האברד המשיך להשתמש בשם "דיאנטיקה" ביחס לטיפול הראשוני וה"מדעי" יותר בבריאות הנפש, כשהשם "סיינטולוגיה" משמש למכלול התאוריות של האברד ביחס לאדם כישות הוחנית.

התנועה הסיינטולוגית הכריזה כבר בראשית דרכה כי יסוד רעיונותיה הוא בכתביו של האברד, וכי כתבים אלו, כלשונם וללא שינוי, הם המקור היחיד לתורה הסיינטולוגית. עם זאת, חוקרים ממיכאל רת'סטין ודורתה רפסלונג כריסטיאנסן מפקפקים אם האברד עצמו כתב את כל הכתבים המיוחסים לו בימי חייו. רת'סטין אף מצביע על שינויים משמעותיים שבוצעו בכתביו במה דורות מאוחרות יותר, ומניח כי "כל עוד האברד ימשיך להיחשב ה'מקור' היחיד של התורה הסיינטולוגית, הוא ימשיך להיות כתב פורה גם אחרי מותו." [20]

מצב הסיינטולוגיה כיום

בתחילת שנות השמונים הגיע המתח הפנימי בכנסיית הסיינטולוגיה לשיאו, כאשר קבוצות שונות בהנהלה הבכירה החלו להיאבק על הירחשה של האברד – לארגון היו כבר סניפים במדינות רבות והוא גלגל מיליוני דולרים ממכירת ספרים, טיפולים וקורסים להכשרת אודיטורים. בעקבות המאבקים עזבו סיינטולוגים בכירים אחדים את הארגון והקימו ארגונים משלהם שחלקם ממשיכים להתקיים עד היום ולהציע טיפולים סיינטולוגיים, בעוד שהארגון המקורי מנסה להיאבק בהם על הפרות זכויות יוצרים.

האברד נפטר משבץ בשנת 1986 (לפי המינוח של הכנסייה, הוא "עזב את גופו"). בבדיקת גופתו לאחר המוות, הנדרשת על פי החוק בארצות הברית לפני שריפת גווייה, נמצאו בדמו שרידים של ויסטריל, [21] תרופה אנטי-היסטמינית שמשמשת גם בתרופת הרגעה, וזאת למרות ההתנגדות לשימוש בתרופות אלה שהאברד מביע בספריו.

בראש הכנסייה עומד דייוויד מיסקאוויג' (David Miscavige), הנושא בתואר "יושב-ראש המרכז לטכנולוגיה דתית". למעשה, "המרכז לטכנולוגיה דתית" (RTC) (Religious Technology Center) הוא חברה המחזיקה בזכויות היוצרים לכל תורת הסיינטולוגיה ובסימני המסחר שלה. לכנסיית הסיינטולוגיה יש גם נשיא (president), הבר ג'נטש (Heber Jentzsch), אך תפקידו טקסי בעיקר.

לפני מותו פורסמה הכרזה מטעם האברד על חתימת "הטכנולוגיה הסטנדרטית". לכאורה פירוש הדבר היה שכל מה שניתן היה לחקור בסיינטולוגיה נחקר ולא ניתן לשפר אותה עוד. ואמנם הארגון מתייחס אליה כך – שיטות הטיפול אינן משתנות באופן משמעותי מאז, והארגון מנהל לפי ספרי האברד (במה דורות החדשות של הספרים נעשו שינויים אחדים).

הסיינטולוגיה התפרסמה בין היתר במספר ידוענים שחברו לשורותיה, ובהם השחקנים ההוליוודיים טום קרוז, קירסטי אל, ג'נה אלפמן, פריסילה פרסלי וג'ון טרבולטה והמוזיקאים אייזק הייז וצ'יק קוריאה. גרושותיו של טום קרוז, ניקול קידמן וקייטי הולמס, עזבו את הסיינטולוגיה לאחר שהתגרשו ממנו.

ב-2007 כנסיית הסיינטולוגיה הוציאה לאור מחדש את ספרי הדיאנטיקה והסיינטולוגיה של האברד וההרצאות הנלוות אליהם במה דורות מחדשות בסדרת "היסודות" (The Basics). ב-2011 יצאו מחדש גם שאר ההרצאות של האברד בסדרת "עידן הזהב של הידע". כל הספרים וחלק גדול מההרצאות מתורגמים לפחות לשבע עשרה שפות,

הסיינטולוגים העצמאיים

ערך מורחב – סיינטולוגים עצמאיים

לאחר מותו של האברד, עלה להנהגת הכנסייה דיוויד מיסקביג'. יש הטוענים כי מיסקביג' החל להכין את הקרקע להשתלטות על הכנסייה עוד בשנותיו האחרונות של האברד תוך שהוא מבצע "טיהור" של הארגון מבעלי עמדה ותיקים אשר עלולים להיות לו למכשול בדרכו מעלה. סיינטולוגים רבים באותה התקופה סולקו או עזבו את הארגון, תופעה שמתרחבת שוב בשנים האחרונות. רבים מהסיינטולוגים שעוזבים מאמינים בטכנולוגיה ובתורה הסיינטולוגית, ולכן ממשיכים לפעול בדרך עצמאית. הסיינטולוגים העצמאיים טוענים כי מיסקביג' מנהל את הכנסייה בצורה מזיקה, פועל בניגוד לתורתו של האברד ומעוות אותה, והוא האחראי לשם הרע שיצא לסיינטולוגיה. כתוצאה מהפילוג, בנוסף לכנסיית הסיינטולוגיה (Church of Scientology) יש גם ארגונים שונים של "הסיינטולוגים העצמאיים" (Independent Scientologists), שהכנסייה מתנערת מהם.

לקבוצה העצמאית ארגונים רבים ברחבי העולם, וגם בישראל ("מרכז דהור" בחיפה). היא מעבירה את שירותי הסיינטולוגיה ואינה פועלת בחסותה של שום כנסייה.

מושגים נוספים

שמונה הדינמיקות של החיים

על-פי הדיאנטיקה, ישנן ארבע "דינמיקות" שהחיים מתנהלים לפיהן ולפי הסיינטולוגיה, ישנן ארבע דינמיקות נוספות, בסך הכול שמונה:^[22]

- הדחף לשחזר כאדם, כפרט
- הדחף לשחזר דרך התרבות וצאצאים
- הדחף לשחזר כקבוצה (ארגון, מקום עבודה, מדינה)
- הדחף להישרדות האנושות כולה
- הדחף לשחזר כצורת חיים
- הדחף להישרדות כחלק מהעולם החומרי
- הדחף לשחזר כישות רוחנית או הדחף להישרדותם של החיים עצמם
- הדחף לעבר התקיימות כאינסוף (הדינמיקה השמינית מסמלת בסיינטולוגיה גם את האלוהים)^[23]

אי־מיטר

האברד המשיך לפתח את שיטת הטיפול הסיינטולוגית באמצעות הוספת מכשיר "אי־מיטר" (E-Meter), מעין פוליוגרף המשקף את המתח שבו שרוי המטופל. המכשיר נמכר תחילה על ידי ממציא המכשיר מתיסון והאברד כ"מודד בחינה" שמטרתו שעשוע במסיבות.^[24] האברד טען מאוחר יותר כי באמצעות מדידת הזרם החשמלי המכשיר מוודא את עוצמת תגובתו של המטופל לגירוי האנגרמות שהאודיטור מנסה לחחוק. לטענת אלו אין יסוד מדעי.^[25]

תטן

האברד טען כי האדם הוא "תטן" (Thetan), ישות רוחנית אלמותית המתגלגלת מגוף לגוף והמשתמשת בגוף ובשכל (מיינד) כדי ליצור מציאות.^[26] מושג ה"תטן" דומה למושג הנפש במערכות דתיות ופילוסופיות אחרות, אולם בסיינטולוגיה מנעים משימוש במושג הזה, כי הוא רכש משמעויות רבות ושונות. לטענת כנסיית הסיינטולוגיה, טיפול

דיאנטי מאפשר לאדם להיזכר בחיים קודמים שלו. אדם גם יכול, נטען, להתעלות מעבר לרמת ה"קליר" עד לרמת "תטן פועל" (Operating Thetan) (OT); פרסומי הכנסייה מתארים שמונה דרגות של "תטן פועל", ויש כביכול שבע נוספות.^[27] ככל שהדרגה גבוהה יותר, כך משתפרת יכולתו של אדם להתמודד עם החיים ולהשיג את מטרותיו. הטיפול כרוך בתשלום, שהוא מקור הכנסתה העיקרי של הכנסייה, וגובה התשלום עולה בהתאם לדרגה שהמטופל מעוניין להגיע אליה.

ספרי האברד שבהם פיתח את רעיונותיו על הנפש, הרצאותיו המוקלטות וספרי ההדרכה הטיפולית של הסיינטולוגיה פורסמו בפומבי, תורגמו לשפות רבות, והם נמכרים בחנויות ספרים. ספרים אחרים, טכניים ומתקדמים יותר, מופצים בעיקר בתוך ארגוני סיינטולוגיה – אלה הם "עלוני משרד התקשורת של האברד" (HCOB, HCO Bulletins), עלוני מהש"ה), שקן מקורם במכתבים שהפיץ האברד לסניפי הארגון עם הוראות לביצוע שיטות טיפול שהמציא. רובם זמינים לעיון בארגוני סיינטולוגיה, אולם החלקים העוסקים בדרגות של "תטן פועל" חסויים והגישה אליהם ניתנת רק לסיינטולוגים שהגיעו לדרגה הדרושה.

ההיסטוריה הקוסמית לפי הסיינטולוגיה

החל משנת 1963 האברד התחיל לפרסם סדרת מכתבים בהם טען כי לפני 75 מיליון שנה הגיע לכדור הארץ מהחלל חייזר עריץ בשם "ז'נו" (Xenu).^[28] הוא שתל בהרי געש נשמות של חייזרים ואחר-כך הפציץ הרי געש אלו בפצצות מימן. אחרי חורבן החיים על-פני האדמה נותרו רוחות החייזרים שנהרגו בהפצצה, ואלו נצמדו ונצמדות עד היום לבני אדם ומתנהגות כטפילים נפשיים. הם מכונים "תטאנים גופניים" (Body Thetan) והשלבים המתקדמים ביותר בטיפולים סיינטולוגיים עוסקים בסילוקם.

שיטות טיפול נגד "תטאנים גופניים" הביאו להעלאת טענות כנגד מכונים סיינטולוגיים בדבר התעללות. במקרה מוכר אחד, תבעה משפחתה של ליסה מקפירסון, שמתה בעת טיפול סיינטולוגי, את הכנסייה. המשפט נמשך תשע שנים והסתיים בפשרה עם המשפחה, שפרטיה לא פורסמו.^[29]

תוכנם הסודי של הלימודים המתקדמים בסיינטולוגיה כולל בעיקרו סיפור שכתב האברד^[30] בסוף שנות השישים:

"ראש הפדרציה הגלקטית (76 כוכבים סביב כוכבים גדולים יותר שבהם ניתן להבחין מכאן) שנסדה לפני 95 מיליון שנה (בערך 250 מיליארד תושבים בכל כוכב – 178 במוצע) באמצעות השתלה המונית. הוא גרם לכך שהאנשים יובאו לטיגיאק (Teegееack, כדור הארץ) ומיקם פצצות מימן בהרי הגעש העיקריים (מקרה 2) ואז אלו באוקיינוס השקט נלקחו בתיבות להוואי ואלו באוקיינוס האטלנטי ללס פלמס ואז 'נארזו'. שמו היה ז'נו. הוא השתמש במורדים. מידע מטעה מסוגים שונים באמצעות מעגלים, וכו' מוקם בשתלים. כאשר בגלל פשעו קצינים נאמנים (לעם) לכדו אותו אחרי שש שנים של מאבק ושמו אותו במלכות הר אלקטרונית שבה הוא עדיין נמצא. 'הם' נעלמו. המקום (קונפד') הפך מאז למדבר."

לפי מסמך זה, הסיפור כונה על ידי האברד עצמו "אופרת חלל".

למרות אדרת הסודיות האופפת את תורת הנסתר הזו של האברד, עותקים של הטקסטים מופצים באתרי אינטרנט רבים. למרות המערכות המשפטיות הרבות שארגוני הסיינטולוגיה מנהלים על הפרת זכויות יוצרים, ההפצה לא פסקה. הדוברים הרשמיים של הארגון נמנעים בתוקף מכל התייחסות לתוכנה של "אופרת החלל", אך אינם מכחישים את קיומה לחלוטין. רוב תלמידי הסיינטולוגיה ברמות הנמוכות אינם מכירים את הסיפור על פרטיו. עם זאת, אזכורים לחיים תבוניים מחוץ לכדור הארץ קיימים בסיינטולוגיה; למשל, "המילון הרשמי של סיינטולוגיה ודיאנטיקה" סיפק הגדרה למושג "אופרת חלל".^[31]

הסיינטולוגים העצמאיים, אשר אינם כפופים לכנסייה המאיימת, מסבירים שזהו סיפור, אמיתי או לא אמיתי, אך שכאשר מקבלים אודיטינג (טיפול נפשי אישי) על המאפיינים שלו, מתקבלות תוצאות משמעותיות אצל המטופלים. הם אינם כופים או אומרים לאף אחד להאמין בסיפור הזה.^[דרוש מקור]

הטכנולוגיה המנהלית של האברד

האברד גייס לכנסייה אנשים מהשורה שהיו מעוניינים יותר ברוחניות מאשר בניהול, והוא חיבר גם תורת ניהול משלו. תורה זו מורכבת משמונה כרכים של מכתבים עם הוראות ניהול שהופצו על ידי האברד וקובצו בשם "מכתבי מדיניות של משרד התקשורת של האברד" (HCO Policy Letters, HCOPL, בעברית: מ"מ מהש"ה).^[32] תורת הניהול נוצרה במקור עבור הניהול הפנימי של הכנסייה, אך בהמשך שוקקה גם למי שרצה לרכוש השכלה במנהל עסקים על ידי מכללה בשם Hubbard College of Administration שהייתה חברת בת של הארגון.

לפי הטכנולוגיה המנהלית של האברד, בכל ארגון חייבים להיות מוגדרים תפקידים חיוניים המכונים "כובעים" (Hat), שחייבים להיות ממולאים בכל זמן נתון על ידי אנשים מוכשרים – "כובע המנהל", "כובע מבקר האיכות", "כובע האחראי לתקשורת ויחסי ציבור" וכו'. לכל סוג של "כובע" יש קורס הכשרה מוגדר שמועבר על ידי הארגון ומכונה "כיבוע" (Hatting). גם התלמיד בארגון סיינטולוגי הוא סוג של כובע, וצריך לעבור "כיבוע", כלומר הכשרה בסיסית ב"איך להיות תלמיד" על-פי טכנולוגיית הלמידה. התורה מגדירה גם שיטה לנהל את מסמכי הארגון, כך שבאופן עקרוני, כאשר תורת הניהול מיושמת באופן מושלם, תחלופת האנשים בתפקידים והחפיפה ביניהם אמורה להתבצע בצורה חלקה לחלוטין.

חברות המתמחות ביעוץ עסקי לפי שיטת הניהול של האברד, פועלות במסגרת "המכון העולמי למיזמי סיינטולוגיה" (WISE – World Institute of Scientology Enterprises). לטענת המכון, עקרונות הניהול הסיינטולוגיים הופצו ליותר מ-140,000 בתי-עסק ב-75 מדינות,^[33] אך אין נתונים עצמאיים ומקיפים על מספר בתי-העסק שאכן מיישמים את הטכנולוגיה.

טכנולוגיית הלמידה של האברד

בתוך כנסיית הסיינטולוגיה התעורר עד מהרה הצורך בהקמת קורסי הכשרה למנהלי ארגונים ואודיטורים. מכיוון שספרי האברד היו מלאים במינוחים חדשים שהוא המציא, היה צורך דחוף בשיטת לימוד סדורה, והאברד ניסח "טכנולוגיית למידה". הטכנולוגיה מגדירה שלושה מכשולים ללימוד נכון: קצב לימודים גבוה מדי, מחסור בחפץ מוחשי אשר עוזר להבין את חומר הלימוד ומילים שלא הובנו כראוי. הדגש הרב ביותר מושם על המכשול השלישי – התלמידים נקראים באופן תמידי לדאוג שיבינו כל מילה בספר שהם קוראים ולבדוק במילון את פירושה המלא של כל מילה שקיים ספק שלא הבינו כראוי, אפילו מילים בסיסיות ביותר כגון ה"א הידועה. כל מי שנרשם לסיינטולוגיה עובר קורס "ללמוד כיצד ללמוד", המסביר את עקרונות טכנולוגיית הלמידה.

הארגון מנסה לקדם את טכנולוגיית הלמידה גם מחוץ למסגרות הרגילות של הסיינטולוגיה ולשם כך הקים את ארגון "אפלייד סכולסטיקס" (Applied Scholastics), אשר טוען כי הוא מקדם את הטכנולוגיה בבתי ספר שונים ברחבי העולם ומכשיר מורים למקצועות כלליים בשיטות של האברד. הארגון טוען, בין היתר, להצלחות בשיפור אחוזי יודעי קרוא וכתוב בדרום אפריקה. עם זאת יעילות טכנולוגיית הלמידה של האברד למול טכנולוגיות למידה מקובלות אחרות הועמדה בספק ונדחתה בחלק מבתי הספר שהוכנסה אליהם.^[34]

הדרך אל האושר

בנוסף לספרי עלילה וספרי סיינטולוגיה, האברד כתב ספר קצר בשם "הדרך אל האושר". הספר מציע עשרים ואחד כללים לשיפור החיים – שמירה על הבריאות, נאמנות ביחסים, הימנעות מרצח, כיבוד הורים ועוד. הספר אינו מזכיר את הסיינטולוגיה ומגדיר את עצמו "לא דתי". עם זאת, יש בו מאפיינים מסוימים של ספרים סיינטולוגיים, כגון עיסוק במושג ההישרדות ושימוש בהערות שוליים להסבר של מילים שונות. הספר תורגם ליותר מ-70 שפות ומחזיק בשיא גינס לשנת 2010 לספר המתורגם ביותר של מחבר אחד ידוע.

ארגון בעל אותו שם מפיץ את הספר בעולם. הארגון נפרד מסיינטולוגיה אך רבים מפעילו הם סיינטולוגים וספרים ואתרי אינטרנט של סיינטולוגיה מזכירים את הספר ואת הארגון באור חיובי.

מספר המאמינים

בשנת 2007 טען נציג רשמי של הכנסייה כי יש לה 3.5 מיליון חברים בארצות הברית,^[35] אך בסקר שערכה אוניברסיטת ניו יורק בשנת 2001 מצא רק כ-55,000 בני אדם שהגדירו עצמם כסיינטולוגים.^[דרוש מקור] מסקר בלתי תלוי נוסף שנערך בשנת 2008 עלה כי מספר הסיינטולוגים האמריקניים ירד ל-25,000.^[36] מספר המאמינים בעולם נאמד בין 50,000^[37] ל-100,000–200,000.^[38]

הסמלים של ארגוני הסיינטולוגיה

הסיינטולוגיה משתמשת במספר סמלים לארגוניה.

סמל הסיינטולוגיה

הסמל הוא האות הלטינית S מהמילה Scientology ושני משולשים:

הסמל של
הסיינטולוגיה

- "משולש שיי"א" – שליטה ידע-אחריות (KRC – Knowledge-Responsibility- Control): משולש המסמל את הרעיון שלפיו שליטה, ידע ואחריות הם שלושה מרכיבים שמתקיימים ביניהם יחסי גומלין.
- "משולש אמ"ת" – אהדה-ממשותק-שורת (ARC – Affinity-Reality- Communication): משולש שמסמל את הרעיון שלפיו אהדה, ממשותק ותקשורת הם שלושה גורמים שפועלים יחדיו כדי להביא לידי הבנה.

סמל זה מופיע ברוב הארגונים והפרסומים של הסיינטולוגיה.^[39]

הסמל של דיאנטיקה

הסמל של
דיאנטיקה

הסמל של דיאנטיקה הוא משולש, שנראה כמו האות היוונית הגדולה דלתא (Δ) שבתחילת המילה דיאנטיקה. הצבע הירוק מסמל צמיחה והצהוב מסמל חיים. החלוקה של המשולש לארבעה פסים מסמלת את ארבע הדינמיקות הראשונות של החיים שהטיפול הדיאנטי אמור לטפל בהן.

סמל המשולש של דיאנטיקה מופיע בפרסומים שקשורים ישירות לדיאנטיקה, כגון ספרי דיאנטיקה בסיסיים ואתרי אינטרנט שמשווקים את דיאנטיקה כטיפול נפשי ולא כדת.

הצלב של הסיינטולוגיה

בנוסף לסמל ה-S של סיינטולוגיה, נמצא בשימוש סמל נוסף – "הצלב של הסיינטולוגיה" (Scientology Cross). זהו צלב בן שמונה קדקודים המייצג את שמונה הדינמיקות של החיים, שסיינטולוגיה עוסקת בכלן.^[40]

אף על פי שהצלב דומה בצורתו לצלב של הנצרות, הסיינטולוגיה אינה מבוססת על נצרות.

ביקורת נגד הסיינטולוגיה

כנסיית הסיינטולוגיה היא ארגון השנוי במחלוקת. הארגון תואר כעוין כלפי מבקריו,^[41] ונוקט במדיניות של הפחדה, איומים והטרדות כלפי עיתונאים, חברי הארגון ועוזבי הארגון.^[42] בישראל הוגדרה הסיינטולוגיה ככת על ידי ועדה מטעם הכנסת, בראשות מרים גלזר-תעסה, שחקרה את הנושא,^[43] אם כי הדו"ח לא יצר שום הגדרה משפטית חדשה ולא קיבל גושפנקה אקדמית.^[7]

בשנת 1965 דו"ח של ועדה פרלמנטרית אוסטרלית בראשות המשפטן קווין אנדרסון טען כי הסיינטולוגיה היא "מרקם של כזב, הונאה ופנטזיה" ושימש להכנת חקיקה שניסתה לאסור את הפעילות של הסיינטולוגיה באוסטרליה, אך החקיקה לא יצאה לפועל, ב-1983 בית המשפט העליון קבע שסיינטולוגיה "הוכיחה בקלות שהיא

דת" והכיר בה בתור כזאת,^[5] ובשנת 1987 ניסיון החקיקה בוטל סופית. [דרוש מקור]

"הסיינטולוגיה הורסת משפחות", אחד המוחים מהפגנות הענק שנערכו ב-2008 נגד מרכזי הסיינטולוגיה ברחבי העולם.

בשנת 1966 הוקם בסיינטולוגיה אגף בשם Guardian's Office לטיפול בהתקפות נגד הארגון. ה־Guardian's Office היה מעורב בגנבה של אלפי מסמכים סודיים ממשלתיים, בשימוש במכשירי האזנה, בפריצות ועוד (ר' מבצע פריקאוט). אחד עשר מבכירי מנהיגי הארגון, סלל מרי סו האברד, אשתו של האברד, הורשעו בשנת 1979 באשמת גנבה וקשירת קשר. בעקבות הפרשה הכנסייה פירקה את ה־Guardian's Office ובמקומו הוקמו מספר ישויות אחרות, בהם המשרד לעניינים מיוחדים (Office of Special Affairs).^[44]

בהחלטה של בית משפט מחוזי בקליפורניה בתביעה שהגיש RTC, המוסד שמנהל את זכויות היוצרים של כתבי הסיינטולוגיה, נגד רובין סקוט, נאמר ש־RTC ניצל באותו התיק באופן חמור את בית המשפט להטרדה של הנתבעים ולא לשם תביעה הגונה.^[45] ב-2009 הרשיע בית משפט בצרפת את בכירי הכנסייה הסיינטולוגית בצרפת בהונאה. בית המשפט קבע, כי אין מדובר בדת לגיטימית, כי אם במכשיר לא לגיטימי להוצאת כספים במרמה מחסידי הסיינטולוגיה.^{[46][47]} הארגון נקנס במיליון דולר.^[48]

לימים, בנו של האברד, חן דה וולף, יצא אל התקשורת וסיפר את דעתו על הארגון, אותו כינה "ארגון פשע", ועל אביו, אותו הגדיר כ"מוכל ורוץ בצע".^[49] הוא גם הוצג כאחד השותפים לכתיבת הספר "Messiah Or Madman", שהופיעו בו טענות דומות. הוא חזר בו מטענות אלה וכינה את הספר "שקרי ובלתי מדויק".^[50] במה דורה מאוחרת יותר של אותו הספר, כתב המחבר בנט קורידון, שנציגים של כנסיית הסיינטולוגיה אילצו את דה וולף לחתום על התצהיר הזה תוך כדי ניצול המצב הבריאותי והכספי הקשה שלו.

ביקורת בתרבות הפופולרית

הפרק "לכוד בארון" של סדרת האנימציה סאות' פארק הציג ניסיון של אנשי הסיינטולוגיה לגייס לשורותיהם את הילד סטן מארש; תחילה נאמר לו כי הוא שרוי בדיכאון ורק אם ישלם לארגון ויצטרף אליו, אז ניתן יהיה לרפאו. סטן עובר בדיקת אימיטר ומקבל תוצאה גבוהה מן הממוצע, נאמר לו כי הוא גלגול נשמתו של ל. חן האברד ומסופרת לו "ההיסטוריה החללית". עוד נאמר לו כי עליו להמשיך את הסיפור שהאברד התחיל. ראש הכת מגלה לסטן כי מדובר בתרמית שמטרתה העיקרית להרוויח כסף, סטן מספר לכולם על התרמית, והסיינטולוגים תובעים אותו. בפרק הוצגה "ההיסטוריה החללית" כפי שהיא מתוארת במקורות המתנגדים לסיינטולוגיה, מה שעורר מחאות מצד סיינטולוגים, ואף הוביל לפרישה מהסדרה של אייזק הייז, שדיבב את דמותו של שף.

המחזמר "חגיגת הסיינטולוגיה הלא־מורשת השמחה מאוד לילדים" ("A Very Merry Unauthorized Children's Scientology Pageant") הועלתה בתיאטרון באוף ברוודוויי. במחזמר שחקנים ילדים מציגים את חייו של חן האברד ואת ההיסטוריה של הסיינטולוגיה, עם התייחסות ל"היסטוריה החללית" באופן מגנח וביקורתי. המחזמר זכה להצלחה קופתית, הועלה גם מחוץ לניו יורק וזכה בפרסי אובי (Obie) וגרלאנד (Garland).

סיינטולוגיה בישראל

ארגון הסיינטולוגיה בישראל ממעט להשתמש בסמל הצלב ובמונח "כנסייה" ובדרך כלל קורא לעצמו "ארגון". המרכז הגדול לסיינטולוגיה פעל באזור התעשייה הישן^[דרושה הבהרה] בתל אביב ועבר לבניין קולנוע אלהמברה ביפו ב־2012. הוא מוגדר בישראל כ"חברה לתועלת הציבור".^[51] במרכז מעריכים כי בישראל ישנם כ־1000 סיינטולוגים^[52] פעילים ועוד מספר אלפים אשר לקחו חלק בקורסים השונים של הארגון. ארגונים קטנים יותר

"המרכז הגדול לסיינטולוגיה" בבניין קולנוע
אלהמברה המחודש שביפו, 2011

("מיסיונים") פועלים בתל אביב ("דימור"), בכרמיאל ובזיתן. בנוסף לכך, ישנם אודיטורים הפועלים עצמאית. המרכז ביפו מנוהל באופן ישיר על ידי הארגון העולמי, בעוד המיסיונים אשר פועלים תחת הכנסייה, נדרשים לשלם לה "דמי זיכיון" בגובה 10% מהכנסותיהם.^[53]

קבוצה השייכת ל"סיינטולוגים העצמאיים" פועלת בחיפה בשם "מכללת דהור" או "מרכז דהור". בעקבות ביקורת של המרכז בחיפה על ההנהגה הנכחית של הארגון, הם הוכרזו "אנשים מדכאים" (Suppressive Person), ונאסר על סיינטולוגים המשתייכים לכנסייה ליצור עימם קשר ("ניתוק קשר" (Disconnection)). כתוצאה מהפילוג, המרכז בחיפה הפך למרכז עצמאי ללא קשר עם הכנסייה העולמית או עם המרכז ביפו, וכיום הוא מעביר את שירותי הסיינטולוגיה במלואם באופן עצמאי.

כמו כן פועלות בארץ מספר חברות ליעוץ עסקי, שמפיצות את הטכנולוגיה המנהלית, בכינוי הרשמי WISE או תחת שמות אחרים, בהם "מכון האברד לעסקים", "ריטה זוהר", "ג'י.אי.טי יעוץ והדרכה למנהלים", "Horizons", "סול יוזמות והכשרה", "אומנות הניהול", "Enterprise" ו"קומליין".

בדו"ח הוועדה לפעילות כתות שבראשה עמדה חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה מובא מידע מפורט על השיטות שבהן נוקט הארגון כדי לפגוע במי שהגדיר כאויבו. על פי המרכז לנפגעי כתות, אחוז התלונות הגבוה ביותר בארץ מתייחס לכנסיית הסיינטולוגיה והמתלוננים מדווחים בעיקר על פגיעות כספיות ונפשיות.

"העמותה לשגשוג וביטחון במזרח התיכון", בראשות דני וידיסלבסקי, עוסקת בהפצת חוברת "הדרך אל האושר" בישראל, בעברית, ערבית ורוסית. החוברת הופצה, בין היתר, במספר בתי ספר בישראל; ההפצה אושרה על ידי שרת החינוך לימור לבנת. הורים שהתנגדו לכך שחומרים של סיינטולוגיה יופצו לילדיהם, התלוננו והנשא נדון בוועדה ציבורית במשרד החינוך. העמותה מודה שרוב פעיליה סיינטולוגים, אך טוענת שהיא פועלת בנפרד מסיינטולוגיה ושאינה מפיצה את הדת הסיינטולוגית, אלא רק את החוברת.^[54]

"עמותת מגן לזכויות אנוש" היא הנציגה הישראלית של ארגון CCHR שנסד על ידי האברד ומזוהה עם הסיינטולוגיה. מטרת העמותה היא "לחקור ולחשוף הפרות חוק והפרות זכויות אדם, בתחום בריאות הנפש בידי פסיכיאטרים".

הארגון פתח בית ספר יסודי "עתידי" במתחם מקוה ישראל, הפועל לפי טכנולוגיית הלמידה של האברד. משרד החינוך הוציא צו סגירה לבית הספר, ובעקבות זאת עתר הארגון לבג"ץ כנגד המשרד. בית הספר זכה בעתירה, ונפתח מחדש כ"מוסד חינוכי מוכר לא רשמי" עם מימון חלקי של משרד החינוך.^[55]

ארגונים מוסוים של הסיינטולוגיה בארץ

הארגונים האלה פועלים בישראל ומתהדרים במגוון תחומים, כגון: עזרה לקהילה, חינוך, או יעוץ אישי ועסקי. אולם מטרתיהם זהות: הפצת תורת הסיינטולוגיה, קידום מטרתיה של הכנסייה וקירוב אנשים מוספים אל שורותיה.^[56]

העמותות והארגונים המסונפים לסיינטולוגיה נכנסים על פי עדותם לרוב הבתי ספר ועורכים מאות הרצאות והצגות לתלמידים ולמורים, מבלי לומר שהם קשורים לכנסייה ואף שמשרד החינוך אוסר על כך; מקיימים סדנאות להורים; קוראים נגד שימוש בתרופות כמו ריטלין; נגד לגליזציה; ונגד הפסיכיאטריה.

חלק מהארגונים האלה פועלים שלא למטרות רווח ונשענים על תרומות, ואחרים מפרישים לכנסייה אחוזים מהכנסותיהם. לארגונים הללו עשרות סניפים בכל רחבי הארץ.

- "האקדמיה להורים" - הארגון מעביר הרצאות חינוכיות להורים ברוח הסיינטולוגיה. יש לו כיום לפחות 15 סניפים בארץ.
- "הדרך אל האושר" - מנסים להגיע למוסדות חינוך בארץ באמצעות ההצגה החינוכית "אלימות שנה צורה".
- "העמותה לשגשוג וביטחון במזרח התיכון" - עושה שימוש בחומרים של מייסד הסיינטולוגיה. קהל היעד של העמותה מורכב במידה רבה מילדים ובני נוער, והיא מנסה להגיע אליהם ישירות דרך בתי הספר.
- "ישראל אומרת לא לסמים" - השלוחה הישראלית של הקרן הסיינטולוגית "עולם ללא סמים", ועמותה רשומה שנוסדה על ידי התרמים להקמת מרכז הסיינטולוגיה היפואי.
- "מגן לזכויות אנוש" - עמותה והנציגות הישראלית של ארגון בשם CCHR או "ועדת האזרחים לזכויות האדם". ארגון רשמי של הכנסייה הסיינטולוגית. מוביל קמפיין ארוך שנים נגד הפסיכיאטריה.
- "קרימינול" - תת-ארגון רשמי של הסיינטולוגיה, תוכנית לשיקום אוכלוסיית האסירים והכלואים באמצעות עמותה רשומה בעלת שם זהה.
- "רשת WISE" - תת-ארגון נוסף של הסיינטולוגיה. אמון על המגזר העסקי. זכיינים בארץ: "סקסס", "עוצמה עסקית", "סורוצקי יעוץ עסקי", "ביזנס אקספדיטור", "אביב יעוץ עסקי", "פדרמן יועצים", ו"המכון לאבחון עסקי".

כבר היו מספר גופים שנסגרו לאחר שנתגלה שהם הסתירו את המניעים הסיינטולוגיים שלהם מהציבור התמים. חוזר מנכ"ל של משרד החינוך מ-2003 אוסר על לימוד הספרון "הדרך אל האושר" מאת מייסד הסיינטולוגיה האברד, ואוסר על עקרונותיו במוסדות חינוכיים. המאבק בסיינטולוגיה במערכת החינוך לא נעצר שם: ב-2007 גילו הורים שילדיהם נחשפו לפעילויות הארגון בקייטנות ומחו נגדה; ב-2010 נסגר גן הילדים "פפה" בתל אביב, לאחר שהתגלה כי המנהלת חינכה את הילדים ברוח הכנסייה; שנה לאחר מכן נסגר בית הספר "עתידי" ביהוד בנסיבות דומות.

גם ברשתות החברתיות (פייסבוק, יוטיוב) ישנם מספר עמודים, קמפיינים וקבוצות המשתייכים שלא בגלוי לסיינטולוגים: "אמהות נגד ריטלין", "אנשים משנים מצבים", "ביונד - אמנים מאוחדים נגד סימום ילדים", "ישראל אומרת לא לסמים", "ישראל אומרת לא לריטלין ולדומיו".

ראו גם

- זמן
- סיינטולוגים עצמאיים
- ל. חן האברד
- מבצע פריקאוט

לקריאה נוספת

מחקר מדעי

- Roy Wallis, **The Road to Total Freedom: A Sociological Analysis of Scientology**. 1976. ISBN 0435829165
- בנימין בית הלחמי, [Scientology: Religion or racket?](http://www.lermanet.com/scientologynews/) (<http://www.lermanet.com/scientologynews/>, Marburg Journal of Religion, 8, September 2003 ,MarburgJournalofReligion092003-2.htm)

ספרי סיינטולוגיה עיקריים

- ל. חן האברד, דיאנטיקה – המדע המודרני של בריאות הנפש. 1950
- ל. חן האברד, דיאנטיקה 155!. 1954
- ל. חן האברד, סיינטולוגיה – יסודות המחשבה. 1956

ספרים ביקורתיים כלפי הסיינטולוגיה

- Bent Corydon & L. Ron Hubbard, Jr. (Ronald DeWolf), **L. Ron Hubbard - Messiah or Madman?** (http://www.clambake.org/archive/books/mom/Messiah_or_Madman.txt) 1987
- Jon Atack, **A Piece of Blue Sky - Scientology, Dianetics and L. Ron Hubbard Exposed** (<http://www.cs.cmu.edu/~dst/Library/Shelf/attack/>). 1990

ספרים שתומכים בתורת הסיינטולוגיה, אך מתנגדים לארגון הרשמי (Free Zone)

- L. Kin, **Scientology - More Than a Cult?**
- Mark Rathbun - **What is wrong with Scientology?**

קישורים חיצוניים

- <http://www.infokatot.com/39450/%D7%9B%D7%9C-%D7%9E%D7%94-%D7%A9%D7%A8%D7%A6%D7%99%D7%AA-%D7%9C%D7%93%D7%A2%D7%AA-%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%A1%D7%99%D7%99%D7%A0%D7%98%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%94>
- <http://no666.wordpress.com/2010/07/28/%D7%A9%D7%99%D7%A9%D7%99%D7%9D-%D7%A9%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A1%D7%99%D7%99%D7%A0%D7%98%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%94-%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%A7-%D7%94%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%95%D7%9F%D7%90>
- <https://www.makorrishon.co.il/nr/g/online/1/ART2/387/545.html>, צח יוקד, תחקיר: הצצה נדירה לסודות הסיינטולוגיה (באתר nrg, 21 ביולי 2012)
- <http://10tv.nana10.co.il/Article/?ArticleID=91060>, לירון משה, 8 דברים שלא ידעתם על הסיינטולוגיה (באתר "nana10", 12 ביולי 2012) (במקור, מאתר "nana10")
- <https://www.haaretz.co.il/1.2883>, נרי ליבנה, כל הדתות הן שטויות, אבל הסיינטולוגיה מתעלה מעל כולן (באתר הארץ, 16 במרץ 2016)

אתרי כנסיית הסיינטולוגיה

- אתר כנסיית הסיינטולוגיה העולמית (<http://whatis.scientology.org.il/index.html>) (בעברית)
- סיינטולוגיה - ערוץ הווידאו (http://www.scientology.org/index.html?locale=he_IL) (בעברית)
- ערוץ הטלוויזיה של סיינטולוגיה (<https://www.scientology.tv/he>) (בעברית)

אתרים ביקורתיים

- <http://www.xenu.net> (XENU.NET - Operation Clambake) – אתר ביקורתי (באנגלית)
- <http://www.skeptdic.com/dianetic.html>, אתר SKEPDIC (באנגלית)
- אתר המביא עדויות חיות של נפגעי הסיינטולוגיה (<http://www.scientology-victims-testimonies.com>) (באנגלית)
- ז'נט רייטמן, http://www.rollingstone.com/politics/story/9363363/inside_sci (entology), בכתב העת "חלינג סטון", 23 בפברואר 2006 (באנגלית)
- סיינטולוגיה וקשב וריכוז (<http://www.ritalin.co.il/47516/Scientology>) – מתוך אתר בתי מרקחת קשובים (<http://www.ritalin.co.il>)

אתרים אשר שייכים לארגון העצמאי (Independent Scientology)

- אינדיז - סיינטולוגים עצמאיים בישראל (<http://scnil.org>) – סיינטולוגים ישראליים שנטשו את ארגון הסיינטולוגיה
- אתר "הסיינטולוגים העצמאיים" (<http://www.iscientology.org>). אתר המביא מידע על התנועה העצמאית בעולם.

סיינטולוגיה בחדשות בישראל

- סוכנויות הידיעות, תקדים: בימ"ש בצרפת קבע שסיינטולוגיה זו הונאה (<https://www.ynet.co.il/articles/0,7>)
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3796081,00.html>, באתר ynet, 27 באוקטובר 2009
- ורד לוי-ברזילי, סיינטולוגיה לילדים (<https://www.haaretz.co.il/1.775813>), באתר הארץ, 26 בפברואר 2002
- אורי לוטן, כנסית השכל (<https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/15/ART/792/802.html>), באתר nrg, 5 באוקטובר 2004
- יואב ריבק ויאיר טרצ'יצקי, ארגונים התנדבותיים ופעילות לזכויות אדם - כך מתחזקת הסיינטולוגיה בישראל (h) (<https://www.haaretz.co.il/1.1421552>), באתר הארץ, 29 ביוני 2007
- גרמניה נלחמת בסיינטולוגיה (<http://news.walla.co.il/?w=//1206566>), באתר וואלה! NEWS, 08 בדצמבר 2007
- שי אילן, גרמניה נגד טום קרוז (<http://news.walla.co.il/?w=//1128680>), באתר וואלה! NEWS, 26 ביוני 2007
- צרפת נגד כת הסיינטולוגיה (<http://news.walla.co.il/?w=//1491505>), באתר וואלה! NEWS, 25 במאי 2009
- יפעת גדות, וויקיפדיה חוסמת את חברי הסיינטולוגיה (-) (<http://www.news1.co.il/Archive/001-D-202110-00.html>), באתר News1 מחלקה ראשונה, 30 במאי 2009
- אריק בנדר, מרכז הסיינטולוגיה פנה אל חברי הכנסת (<https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/AR>)
[https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/AR](http://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/AR) (T1/788/665.html), באתר nrg, 17 בספטמבר 2008
- אביבה לורי, כנסית הכסף (<https://www.haaretz.co.il/1.1434934>), באתר הארץ, 15 באוגוסט 2007
- איתי רום, מי היה מאמין (<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000114203>), באתר גלובס, 19 ביולי 2006
- תמר פרסיקו, שמו היה קסנו – סודות הסיינטולוגיה (<http://www.notes.co.il/tomer/43649.asp>), בלוג באתר "רשימות", 8 במאי 2008
- ניו יורק טיימס, מאות נטשים את כת הסיינטולוגיה ומאשימים: התעללו בנו וניצלו אותנו (<https://www.haaretz.com>)
[https://www.haaretz.com](http://www.haaretz.com) (z.co.il/1.1192551), באתר הארץ, 9 במרץ 2010
- יפעת גליק, "הסיינטולוגיה הרסה לי את המשפחה" (<http://www.mako.co.il/weekend-articles/Article-1>)
<http://www.mako.co.il/weekend-articles/Article-1> (2ac82ce939c631006.htm), באתר מאקו, 19 באפריל 2012
- דנה הרמן, הבריחה מפיתת הסיינטולוגיה (<https://www.haaretz.co.il/1.1832947>), באתר הארץ, 30 בספטמבר 2012
- חותה קופפר, כל מה שטום קרוז לא יספר לכם | במאי הסרט "הסיינטולוגיה וכלא האמונה" חושף את כל השקרים והמניפולציות מאחורי הכנסיה הנודעת לשמצה (<https://www.haaretz.co.il/1.2635756>), באתר הארץ, 14 במאי 2015
- איתי עמיקם, עובדת לשעבר במרכז לסיינטולוגיה: הרוחתי 200 שקלים לחודש שלם של עבודה (<http://arc.com>)
<http://arc.com> (hive.is/http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4792742,00.html), באתר mynet (כפי שנשמר בארכיון האינטרנט), 18 באפריל 2016
- נרי ליבנה, כל הדתות הן שטויות, אבל הסיינטולוגיה מתעלה מעל כולן (<https://www.haaretz.co.il/1.2883>)
<https://www.haaretz.co.il/1.2883> (807), באתר הארץ, 16 במרץ 2016
- הגר שיזף, סיינטולוגים, הם בכל מקום (<http://www.mako.co.il/weekend-articles/Article-fdc49ce22c>)
<http://www.mako.co.il/weekend-articles/Article-fdc49ce22c> (dd751004.htm), באתר מאקו, 19 באוקטובר 2016

■ כתבה מ-"אולפן שישי" על הסיינטולוגיה (https://youtube.com/watch?v=Fljp89_0Yog), סרטון באתר יוטיוב

■ מיכאל יעקובסון: אותו היכל, חלומות אחרים: כך הפך אלהמברה למרכז הסיינטולוגיה (<https://xnet.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5611843,00.html>), 27.10.19, xnet

סיינטולוגיה בתרבות

■ South Park: Trapped in the Closet (<http://www.southparkstudios.com/full-episodes/s09e12-trapped-in-the-closet>) – פרק בסדרה סאות' פארק שהוקדש לסיינטולוגיה, 4 ביוני 2005

הערות שוליים

1. סיינטולוגיה (<http://www.infokatot.com/39450>) כל-מה-שרצית-לדעת-על-הסיינטולוגיה, האתר לנפגעי כתות
2. נעם עמית (חדשות 2), מסע בארץ הסיינטולוגיה: הכת הגדולה במדינה נחשפת (http://www.ma.ko.co.il/spirituality-popular_culture/Article-b000a6939ad2911004.htm), באתר מאקו, 4 באפריל 2008
3. א. The Thriving Cult of Greed and Power, Richard Behar (<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,972865,00.html>) 6 במאי 1991.
4. Commission d'enquête sur les sectes – Assemblée nationale, 22/12/1995 (<http://www.assemblee-nationale.fr/rap-enq/r2468.asp>)
5. המלצות ועדת החקירה באוסטרליה (דוח אנדרסון, 1965) שהגדירו את הסיינטולוגיה ככת בוטל מאוחר יותר, והיא קיבלה הכרה מלאה כדת ב-1983: "The applicant has easily discharged the onus of showing that it is religious. The conclusion that it is a religious institution entitled to the tax exemption is irresistible." (מתוך פסק הדין "כנסיית האמונה החדשה נגד הממונה על המיסוי" (1983) <http://www.uniset.ca/other/cs6/154CLR120.html> (<http://www.uniset.ca/other/cs6/154CLR120.html>))
6. ויטרס, העליון בבריטניה: הסיינטולוגיה היא דת, ניתן לקיים במוסדותיה טקסי נישואים (<https://www.haaretz.co.il/1.2188370>), באתר הארץ, 11 בדצמבר 2013
7. אנשי האקדמיה שלקחו חלק בוועדה סירבו לחתום על הדו"ח: "בפגישתי אתה העלתה רמון שתי סיבות עיקריות [לכך שהדוח היה "נטול שיניים", כהגדרתה של איילת קדם] הראשונה: יש מי שרצו להכליל את החזרה בתשובה בדו"ח על הכתות. הצעה זו נדחתה, אמנם, אחרי דיונים ארוכים, אך היא מפקט שלה עשה את שלו. "הסיבה השנייה נבעה מפרישת אנשי האקדמיה, שסירבו לחתום על הדו"ח. בעיקר כי התקשו לתת גושפנקא אקדמית להלך הרוח של הוועדה. בשם חופש האמונה והדעה, סירבו אנשי אקדמיה להכיר בעובדה שכתות אולי פועלות כנגד חופש האמונה ובדעה." "איילת קדם, ישראל: גן עדן לכתות (<https://www.makorishon.co.il/nrg/online/18/>) (ART/606/762.html), באתר nrg, 17/7/2007
8. The Primary Synopsis of Universology and Alwato: The New Scientific Universal Language, Stephen Pearl Andrews (http://books.google.com/books?id=WpwsVIfv5CcC&printsec=frontcover&dq=%22The+Primary+Synopsis+of+Universology+and+Alwato%22&lr=&as_brr=0)
9. Jon Atack, A Piece of Blue Sky, Knowing How to Know (<http://www.religio.de/book/s/atack/bs3-4.htm>)
10. (Scientologie Home Page (<http://www.scientologie.de/scientologie/index.htm>)
11. An Experimental Investigation of Hubbard's Engram Hypothesis (Dianetics) (http://home.snafu.de/tilman/krasel/dianetics_test.html)
12. Gutjahr, Paul C. (2001). "Sacred Texts in the United States". *Book History*. 4: 351–352. (JSTOR 30227336 (<https://www.jstor.org/stable/30227336>))

13. הרצאות "סיינטולוגיה: אבן הדרך הראשונה", עמ' 1
 סריקה של בקשה ליצירת מוסד ללא כוונת רווח שהאברד הגיש לרשויות, באתר
[lisamcpherson.org \(http://www.lisamcpherson.org/scans/church_of_spiritual_en
 \(gineering_incorp_1953.pdf\)](http://www.lisamcpherson.org/scans/church_of_spiritual_engineering_incorp_1953.pdf) .14
-
15. (Scientology 101 (<http://abcnews.go.com/US/story?id=900376>
 The Church of Scientology: In Pursuit of Legal Recognition, Derek H. Davis ([http://www.umhb.edu/files/academics/crl/publications/articles/the_church_of_scient
 \(ologypursuit_of_legal_recognition.pdf\)](http://www.umhb.edu/files/academics/crl/publications/articles/the_church_of_scientologypursuit_of_legal_recognition.pdf) .16
-
17. 'This Is What Scientologists Actually Believe.', Jade Colbert, 27/11/2007 ([http://w'
 \(ww.thevarsity.ca/article/1293](http://www.thevarsity.ca/article/1293)
-
18. APPLICATION FOR DESIGNATION OF MARRIAGE OFFICERS, DEPARTMENT
 (OF HOME AFFAIRS (http://www.cesnur.org/testi/scient_SouthA.htm
 cesnur.org
19. Critics public and private keep pressure on Scientology, Lucy Morgan, 29/03/1999, [sptimes.com \(http://www.sptimes.com/News/32999/Worldandnation/
 \(Abroad_Critics_public.html](http://www.sptimes.com/News/32999/Worldandnation/Abroad_Critics_public.html)
20. Mikhael Ruthstein, "Scientology, scripture, and sacred tradition" in *The invention of sacred tradition*, ed. James R. Lewis, Olav Hammer. Cambridge: Cambridge UP, 2007. עמ' 18-37.
21. צילום של דו"ח טוקסיקולוגי באתר של ארנלדו לרמה (<http://www.lermanet.com/exit/toxico>)
 (logy.gif
22. תיאורה של הסיינטולוגיה, שמונה הדינמיקות (<http://whatis.scientology.org.il/html/part02/c>)
 (hp04/pg0153.html
23. "מהי סיינטולוגיה?", שאלות נפוצות - האם רעיון האלוהים קיים בסיינטולוגיה (<http://whatis.scien>)
 (tology.org.il/html/part12/chp36/pg0642-b.html
24. פרסומת - Mathison Quiz Meter ([http://www.cs.cmu.edu/~dst/Secrets/E-Meter/volne
 \(y-quiz-meter.jpg](http://www.cs.cmu.edu/~dst/Secrets/E-Meter/volney-quiz-meter.jpg)
25. A Study of E-meter Frequency Response - An Electrical Review by Perry Scott, (BSEE (http://www.cs.cmu.edu/~dst/Secrets/E-Meter/freq_resp.html
26. What is Scientology: The Parts of Man ([http://www.whatisscientology.org/html/Part
 \(02/Chp04/pg0151.html](http://www.whatisscientology.org/html/Part02/Chp04/pg0151.html)
27. What is Scientology: Scientology and Dianetics Auditing - Operating Thetan (Levels (<http://www.whatisscientology.org/html/Part03/Chp13/pg0247-a.html>
28. במקורות אחדים נכתב Xemu.
29. St. Petersburg Times, 2004-06-15, Scientology settlement ([http://www.sptimes.co
 \(m/2004/06/15/Opinion/Scientology_settlement.shtml](http://www.sptimes.com/2004/06/15/Opinion/Scientology_settlement.shtml)
30. - כתב יד סרוק באתר של דיוויד טורצקי (<http://www.cs.cmu.edu/~dst/OTIII/>)
31. ההגדרה אינה מופיעה כעת במילון המונחים הרשמי באתר סיינטולוגיה (<http://www.scientology.org/gloss.htm>), אבל ניתן לראות אותה ב-The Official גרסה ישנה של מילון המונחים ([http://w
 eb.archive.org/web/20070202201239/http://www.scientology.org/gloss.htm#SPAC](http://www.scientology.org/gloss.htm#SPAC)
 (EOPERA), המאוחסנת באתר [web.archive.org](http://www.web.archive.org/)
32. The Story of Hubbard Management Technology ([http://www.wise.org/en_US/mem
 bership/about/pg002.html](http://www.wise.org/en_US/membership/about/pg002.html) - מתוך אתר WISE
33. WISE ([http://www.wise.org/en_US/membership/a
 \(bout/pg003.html](http://www.wise.org/en_US/membership/about/pg003.html) - מתוך אתר The Growth of WISE
34. Can L. Ron Hubbard's "study technology" make kids smarter? ([http://www.lerman
 et.com/cos/laweekly.html](http://www.lermanet.com/cos/laweekly.html))
35. Kevin Collison, Kevin (March 17, 2007). "Scientology center heads downtown," *Kansas City Star*

36. In Pasadena, a Model for Scientology's Growth" (9 בנובמבר 2010). Bernstein, Fred. <http://www.nytimes.com/2010/11/10/business/10scientology.html> "Plan The". *New York Times*. בדיקה אחרונה ב-13 ביולי 2011.
37. סרטו של אלכס גיבני "הסיינטולוגיה וכלא האמונה", על-פי רותה קופפר, במאי הסרט "הסיינטולוגיה וכלא האמונה" חושף את כל השקרים והמניפולציות מאחורי הכנסייה הנודעת לשמצה (https://www.haaretz.co.il/1.2635756), באתר הארץ, 14 במאי 2015
38. Reitman, Janet. "Inside Scientology". *Rolling Stone*. <http://www.rollingstone.com/culture/news/in-side-scientology-20110208>. בדיקה אחרונה ב-22 באוגוסט 2011.
39. "מהי סיינטולוגיה?", שאלות נפוצות - ממה מייצג סמל הסיינטולוגיה, ה-S והמשולש הכפול? (<http://whatis.scientology.org.il/html/Part12/chp36/pg0638.html>)
40. "מהי סיינטולוגיה?", שאלות נפוצות - מהו הצלב של סיינטולוגיה (<http://whatis.scientology.or>) (g.il/html/Part12/chp36/pg0637-b.html)
41. דו"ח פוסטר, 1971, עבור ממשלת בריטניה (מתוך אתר מתנגדי הסיינטולוגיה (<http://www.xenu.net/archive/audit/fosthome.html>))
42. מגזין "טיים", 6 במאי 1991, כת הבצע והכוח (<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,972865,00.html>)
43. דו"ח ועדת תעסה גלזר (<http://www.katot.org/KtAlbumImage.asp?albumid=2&imageid>) (=494)
44. A Contemporary Ordered Religious Community: The Sea Organization. J. Gordon Melton, Center for Studies on New Religions (<http://www.cesnur.org/2001/london2001/melton.htm>)
45. RTC v. Robin Scott, U. S. District Court, Central District of California, No. 85-711-JMI (Bx) 85-7197-JMI (Bx), January 20, 1993, Memorandum of Decision (<http://www.lermanet.com/cos/morejud.html>), כפי שמצוטט באתר
46. סוכנויות הידיעות, תקדים: בימ"ש בצרפת קבע שסיינטולוגיה זו הונאה (<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3796081,00.html>), באתר ynet, 27 באוקטובר 2009
47. La Scientologie, condamnée à des amendes, peut continuer ses activités (http://www.lemonde.fr/societe/article/2009/10/27/la-scientologie-condamnee-a-des-amendes-peut-continuer-ses-activites_1259183_3224.html), Le Monde, 28 באוקטובר 2009
48. ליאת שלזינגר, צח יוקד, תחקיר: הצצה נדירה לסודות הסיינטולוגיה (<https://www.makorrisho.com>) (n.co.il/nrg/online/1/ART2/387/545.html), באתר nrg, 21 ביולי 2012
49. - בנו הבכור של ל. חן הבארד תקף אותה ואת ארגון הסיינטולוגיה (<https://www.youtube.com/watch?v=jIoD7iyBnps&feature=related>)
50. תצהיר שהגיש חן דה וולף למטריין בבגדה
51. אודותינו (<http://www.scientology-telaviv.org/inside-our-center>), המרכז לסיינטולוגיה ישראל
52. ברק שר, סיינטולוגיה - גם בישראל מתלוננים על פגיעה נפשית וכספית (<https://www.haaretz.co.il/1.1192542>), באתר הארץ, 9 במרץ 2010
53. דנה הרמן, הבריחה מלפיתת הסיינטולוגיה (<https://www.haaretz.co.il/1.1832947>), באתר הארץ, 30 בספטמבר 2012
54. ורד לוי-ברזילי, סיינטולוגיה לילדים (<https://www.haaretz.co.il/1.775813>), באתר הארץ, 26 בפברואר 2002
55. מעריב סופשבוע, ה-19 במאי 2006
56. הגר שיף, סיינטולוגים, הם בכל מקום (<http://www.mako.co.il/weekend-articles/Article-fd>) (c49ce22cdd751004.htm), באתר מאקו, 19 באוקטובר 2016

הטקסט מוגש בכפוף לרישיון [Creative Commons ייחוס-שיתוף זהה 3.0](#); ייתכן שישנם תנאים נוספים. ר' את [תנאי השימוש](#) לפרטים.

Learn - מורפיקס - English 2 Hebrew translation results for: church

church noun Save
churches

כְּנִסְיָה (נְצָרוֹת)

A small church in Massachusetts, whose architecture is typical to North America.

Example sentences of church noun
• This is the oldest **church** in town.
• They would like to be married in a **church**.
• I didn't see you **at church** last Sunday.
• He is a member of the Catholic **Church**.
[More examples](#)

Synonyms of church noun
[christians](#), [congregation](#), [denomination](#)

שימו לב tip
המילה church מתייחסת גם למבנה עצמו של בית התפילה הנצרי, וגם לסגל אנשי הדת המכהנים בו ולמוסד הדתי שהם מייצגים. המילה church יכולה להתייחס גם לרשת של קהילות ומוסדות נוצריים השייכים כולם לתפיסת עולם דתית משותפת, לדוגמה: the Catholic Church, the Church of England וכדומה.
כשמדברים על דתות דתיות משמשות הרבה גם במילה denomination לדוגמה: Protestantism and Catholicism are the two main denominations in the United States.
תחילה שימשה המילה denomination לתיאור דתות נוצריות, אולם כיום היא משמשת גם לתיאור דתות אחרות ובאסלאם.

church verb Save
churched, has churched, is churching, churches

נְצָרוֹת) הִבִּיא לִכְנִסְיָה

Related phrases for church
[Orthodox Church](#) הכנסייה האורתודוקסית
[Protestant Episcopal Church](#) הכנסייה הפרוטסטנטית
[Roman Catholic Church](#) (נְצָרוֹת) הכְּנִסְיָה הקתולית
[Episcopal Church](#) הכנסייה האפיסקופלית (הכנסייה האנגליקנית בארצות הברית)

מתכוננים לראיון עבודה באנגלית?
במורפיקס תוכלו לשפר את ההגיה ולדבר אנגלית בביטחון
[לפרטים נוספים](#)

Remember this word?
Alawite
מורי
מאורי
עלאוי
בנדיט
Wish to practice the words you've translated? My translated words game

New learning games
[Pronunciation](#) Learn to say words in English
[Image Game](#) Learn English through pictures
[Grammar and More](#) Learn English grammar, common errors and more
[Grow Your Vocabulary](#) Build vocabulary with flashcards & games

Word of the day
ביומיים החולפים הגיע **גל הקור** בארץ לשיאו. איך אומרים 'גל קור' באנגלית?
[Get Word of the Day by email](#) [Send me](#)

Hebrew Question of the Day
מה ההבדל בין **קניין לקניין**?
Would you like answers to more questions? Question of the day is brought by Rav-Milim

Idiom of the day
on the back burner
Click to see Hebrew translation plus example sentence.

Image of The Day

Two old friends crossing paths at an...
cross paths

Rav-Milim Blog
ד"ר רוביק רוזנטל / אילן יוחסין, ערבה בוכיה וטוהר הגזע
בט"ו בשבט הקודם נכתב כאן על פרחי הארץ: איך נקבעו שמות הפרחים ואיך משתמשים בהם בשפה באמצעות דימויים. ט"ו בשבט הוא כידוע חג האילנות. מדוע הוא נקרא כך ולא "חג העצים"? זאת בזכות הארמית ובזכות המשנה.

MY ZONE
My translated words
sciencology
סיינטולוגיה
My favorites
My mistakes

Monthly crossword
1. בית הסוהר חבר לו בקלות (2,5)

Stay Connected

[READ MORE](#)

My Zone

My mistakes

Learn from your mistakes made in the vocabulary game

My favorites

Create your own word list

My translated words

scientology
סיינטולוגיה

Registration allows you to practice and save words [Yes, I want to register to practice and save words](#)